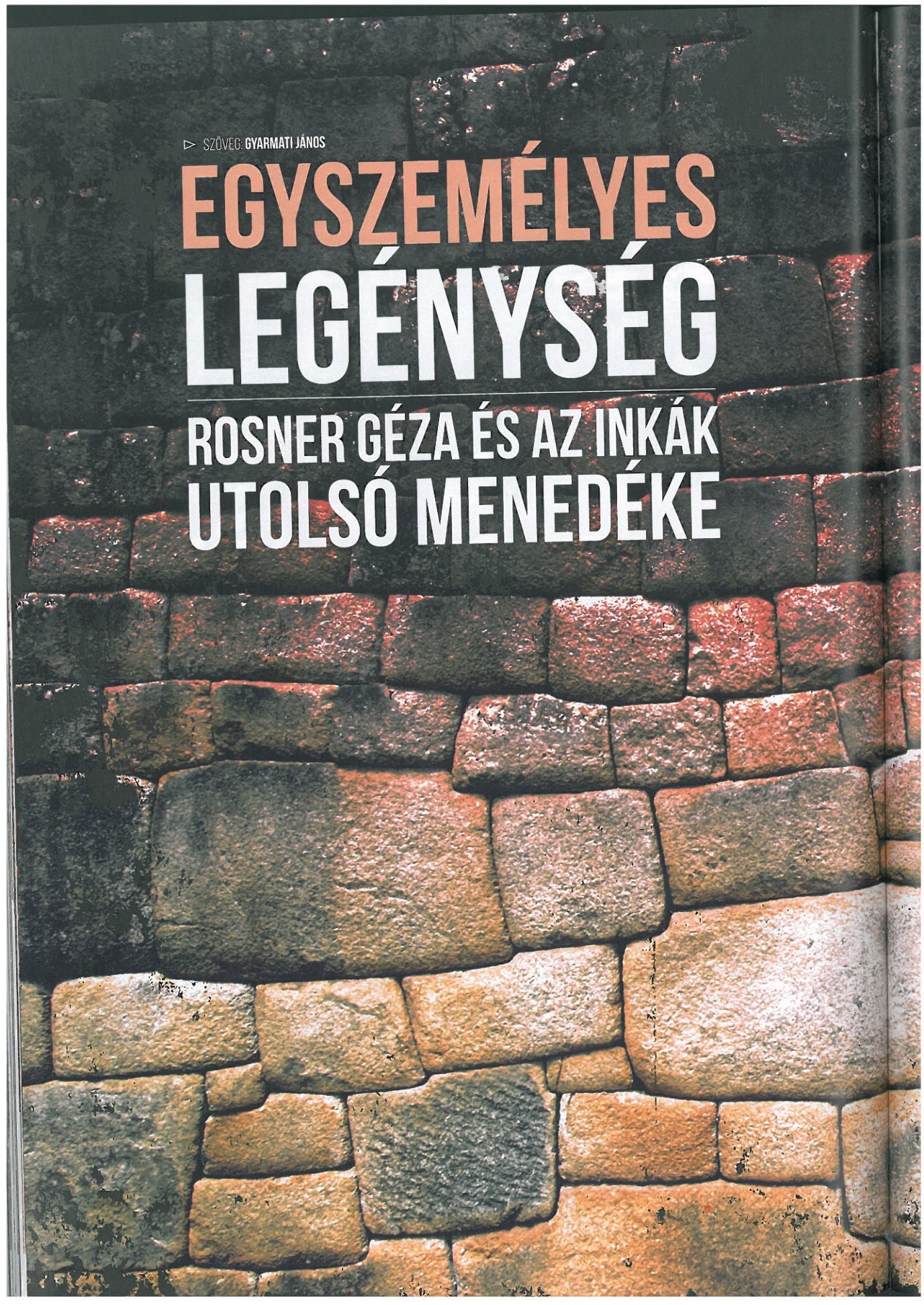

▷ SZÖVEG: GYARMATI JÁNOS

EGYSZEMÉLYES LEGÉNYSÉG

ROSNER GÉZA ÉS AZ INKÁK
UTOLSÓ MENEDÉKE

„Máig tisztán emlékszem a pillanatra, amikor először hallottam a felfedezésről. Sátram előtt ültem a világ legszárazabb vidékén, a chilei Atacama-sivatagban, ahol egy inka kor előtti erőd után kutattam, amikor meghallottam a hírt a rádióban... Egyszerűen tudtam, hogy el kell jutnom Vilcabambába. Filmem, Az Inka Birodalom sagája nem fejeződhet be addig... amíg záró képsorként nem az elveszett város szerepel benne...

Szeptember 12-én Lima legpatinásabb szállodája, a Gran Hotel Bolívar előcsarnokában ültem, amikor legnagyobb örömömre megpillantottam Savoyt... Bemutakoztam és meghívtam egy teára... Tetszett neki, hogy profi fotós vagyok, és rendelkezésemre áll minden felszerelés és nyersanyag egy újabb vilcabambai expedícióhoz... Mosolyogva közölte: Doug és én hétfőn reggel indulunk második vilcabambai expedíciónkra. Lenne kedve velünk tartani? Tudnánk használni a képességeit... Szombat este volt, öt perc múlva zárt a légitársaság irodája... Ilyen lehetőség az életben csak egyszer adódik, gyors döntést kellett hozni. Megtettem.”

(Rosner Géza, 1964)

Az 1910-ben született Rosner 25 éves korában előbb Angliába költözött, majd két évvel később az USA-ban telepedett le. Filmszínészettel próbálkozott, majd repülősként harcolt a csendes-óceáni hadszíntéren. 1946-ban visszatért az USA-ba. Sikertelen holly-

woodi statisztaszerepek után átállt a kamera túloldalára, producer lett. Az 1950-es évek végétől sikeres dokumentumfilmeket forgatott Dél-Amerikában. Mindig egyedül dolgozott, ahogy ő maga fogalmazott: „One man crew”, egyszemélyes legénység volt. Így jutott el a korábban Fe-

jős Pál által kutatott északkelet-perui yagua indiánokhoz, és járta be az inkák romvárosait. Így különösen kapóra jött számára a vilcabambai expedícióhoz való csatlakozás lehetősége. De miért is volt annyira fontos ennek az elveszett városnak a megtalálása?

FOTÓ: GYARMATI JÁNOS

A CUSCÓI KATEDRÁLIS

SZEMBŐL JOBBRA A GYŐZELEM-TEMPLOMA. MANCO INKA CSAPATAI 1537-BEN MEGOSTROMOLTÁK A VÁROST. A 8 HÓNAPOS OSTROM VÉGÉRE A SPANYOLOK KEZÉN MÁR CSAK A MAI TEMPLOM HELYÉN ÁLLÓ ÉPÜLET MARADT, AM DIEGO DE ALMAGRO FÖLMENTETTE A VÁROST

CAJAMARCÁTÓL VILCABAMBAIG – SPANYOLOK AZ INKÁK BIRODALMÁBAN

Az utolsó szuverén uralkodó, Atahualpa kivégzését követően a Peru meghódítására törő maroknyi spanyolnak egy „báb-inkára” volt szüksége ahhoz, hogy hatalmát megszilárdíthassa. A választás a kivégzett uralkodó egyik fivérére, Mancóra esett, akit alig egy hónappal a birodalmi főváros, Cusco elfoglalását követően, 1533 decemberében koronáztak meg. Manco azonban nem állt a spanyolok oldalára, így hamarosan fogságba vetették, ahonnan 1535-ben megszökött, és a spanyolelles felkelés élére állt.

Míg egyik hadvezére a Pizarro által frissen alapított fővárost, Limát vette ostrom alá, addig ő maga Cuscót próbálta meg visszazse-

mentette a várost. Manco inka az Urubamba folyó völgyében az őserdő felé menekült. Ott, az Andok keleti láncai és a sűrű trópusi erdő által védett vilcabambai régióban hozta létre a perui spanyol gyarmattal párhuzamusan két generáción át létező inka enklávét, amelyen négy nagyobb település állt fenn: Machu Pic-

Manco inka az Andok keleti láncai és a sűrű trópusi erdő által védett vilcabambai régióban hozta létre a perui spanyol gyarmattal párhuzamusan két generáción át létező inka enklávét.

rezni. A nyolc hónapos ostrom során az egész várost visszafoglalták; a spanyolok kezén már csak a mai Győzelem-temploma helyén álló épület maradt, amikor Pizarro alvezére, a chilei felfedezőútról visszaérkező Diego de Almagro föl-

mentette a várost. Manco inka az Urubamba folyó völgyében az őserdő felé menekült. Ott, az Andok keleti láncai és a sűrű trópusi erdő által védett vilcabambai régióban hozta létre a perui spanyol gyarmattal párhuzamusan két generáción át létező inka enklávét, amelyen négy nagyobb település állt fenn: Machu Pic-

chu, Choquequirau, Vitcos és Vilcabamba. Az első háborús éveket követően, az 1540-es évtized első felében csupán szörványos érintkezések történtek a két fél között, és ezt Manco arra használhatta fel,

hogy tovább építse az Andok keleti oldalán, Vitcostól további 3-4 nap járásra, az őserdő mélyén fekvő, Vilcabambának nevezett települést. Itt kapott menedéket az egymással vívott polgárháborúban vesztes spanyolok kis csoportja is, akik a spanyol hatóságoktól remélt kedvező elbírálás reményében 1544-ben meggyilkolták Mancót.

Manco halálát követően három fia váltotta egymást a trónon. Némelyikük szembeszállt a spanyolokkal, mások tárgyalásba bocsátkoztak velük. Ekkor több követtség is bebocsátást nyert az inka uralom alatt álló területre, némelyek közülük Vitcosba is eljutottak. Leírásaikból ismerjük a vidék inka településeit, és e beszámolók szolgáltak kiindulópontként a felfedezők számára, és tették lehetővé a romok azonosítását.

Az 1569-ben Peruba érkezett új alkirály, Francisco de Toledo ugyancsak tárgyalással próbálkozott.

Követét azonban útközben meggyilkolták. Ez jelentette a casus bellit az évtizedeken át kényszerűségből megtúrt inka sziget felszámolására.

1572. június 24-én több száz spanyol katona és indián szövetségeseik rohamozta meg az inkák utolsó erősségét, Vilcabambát, melynek azonban csak az inkák által hátrahagyott füstölő romjait foglalhatták el. A város felgyújtását kö-

szint az elhunyt inkák szívéből maradt hamut őrizték.

Már csupán az uralkodó, Tupac Amaru hiányzott. Előbb a nagybátyját sikerült kézre keríteni, majd egy őserdei tisztáson magányos párba bukkantak. A kimerült, várandós feleségével lassan haladó inka uralkodó nem tudott továbbmenekülni, és megadta magát.

Lánca vert foglyukat a spanyolok Cuscóba hurcolták, halálra

ítélték, és 1572. szeptember 24-én kivégezték, fejét pedig póznára tűzve közszemlére tették. Vitcos közelében San Francisco de la Vitoria de Vilcabamba néven új várost alapítottak, a jelentőségét veszített és szinte

megközelíthetetlen utolsó inka fővárost pedig benőtte az őserdő, végül feledésbe merült.

Egy korszak végérvényesen lezárult. Maradtak a legendák az inkák utolsó fővárosáról és az ott elrejtett kincsekről.

1572. június 24-én több száz spanyol katona és indián szövetségeseik rohamozta meg az inkák utolsó erősségét, Vilcabambát, melynek azonban csak az inkák által hátrahagyott füstölő romjait foglalhatták el.

vetően a lakosság és a királyi udvar a környező hegyekbe menekült. Többségüket rövid időn belül elfogták, és a spanyolok kezére került az inkák legfontosabb kultusz tárgya, a Punchao is: a Nap aranyból készült szent képmása, amelyben a leírások

VILCABAMBA VIDÉKE

SZABDALT, NEHEZEN JÁRHATÓ TEREPEN. A HEGYVIDÉK EGY RÉSZÉT SŰRŰ, TRÓPUSI ERDŐ, AZ 5000 M FÖLÖTTI CSÚCSOKAT HÓ ÉS JÉG FEDI

INKA-ALKONY

A FRANCISCO PIZARRO VEZETTE SPANYOLOK 1532 ÁPRILISÁBAN LÉPTEK PARTRA AZ ÉSZAK-PERUI TUMBESBEN. NOVEMBER 16-ÁN CSALTÁK TÖRBE CAJAMARCÁBAN AZ INKA URALKODÓT, ATAHUALPÁT. PARTRA SZÁLLÁSUK UTÁN MÁSFÉL ÉVVEL FOGLALTÁK EL AZ INKA FŐVÁROST, CUSCÓT

AZ UTOLSÓ FŐVÁROS NYOMÁBAN

A 18. században e legendák nyomán indult meg a kutatás az inkák utolsó fővárosa után. Francisco Antonio Cosme Bueno y Alegre természettudós egy 1768-ban keltezett művében bukkant fel először, hogy az elveszett várost az Apurimac folyó mentén található Choquequirau romjai rejtethetik. Az inkák rejtélyes, elveszett kincse

után kutató francia diplomata és kalandor, Eugène de Sartiges többnapos gyaloglást követően 1834-ben eljutott Choquequiraub, falakat döntött le, és gödröket ásott. Mindhiába.

Az eredménytelen egyéni akciókat követően a helyi hatóságok is megpróbálták a feltételezett kincsek nyomára jutni. Az 1900-

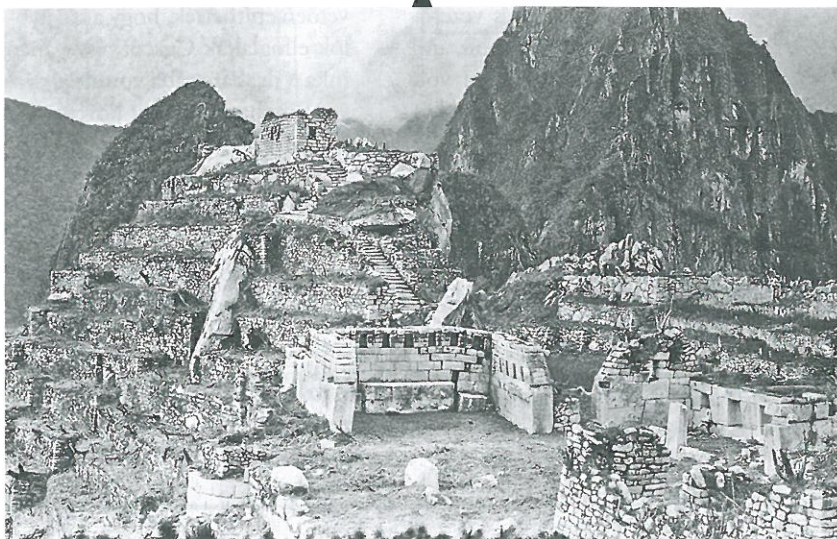
as évek elején J. Nuñez, Apurimac tartomány kormányzója vezetett nagyszabású kincsvadász-expedíciókat Choquequiraub. Ő sem járt eredménnyel, de nem adta fel, és rávette a Cuscóban átutazóban levő Hiram Bingham amerikai történészt, hogy végezzen kutatásokat Choquequirauban. Noha 1910 februárjában,

MACHU PICCHU ROMJAI

AZ URUBAMBA FOLYÓ KANYARULA FÖLÖTT. A 16. SZÁZADI SPANYOL FORRÁSOK SZERINT EZ PACHACUTEC INKA URALKODÓI BIRTOKA VOLT

ÉVSZÁZADOS FELTÁRÁS

MACHU PICCHU AZT KÖVETŐEN, HOGY 1912-BEN A HIRAM BINGHAM VEZETTE EXPEDÍCIÓ MEGTISZTÍTOTTA

céllal, hogy megtalálja Vilcabambát. Éppúgy, mint csaknem 400 évvel korábban Manco inka, az Urubamba folyó mentén haladt lefelé, amikor rábukkant Machu Picchura! Egy ilyen romváros felfedezése már önmagában is világraszóló szenzációval kecsegtetett, ám Hiram Bingham nem érte be ennyivel. Ahelyett, hogy nekifogott volna egy soha nem látott méretű inka város alaposabb vizsgálatának, továbbindult, és mindössze két héttel Machu Picchu felfedezését követően újabb romokra bukkan. Az egyik, egyértelműen inka épületekből álló romcsoport egy 80 méter hosszú,

a másik egy forrás fölött emelkedő fehér gránitszikla körüli néhány épületből. Ez utóbbi később kulcsfontosságúnak bizonyult, mert szerepelt az egyik spanyol krónikás leírásában mint a hegyeknek szentelt kultushely, melyet a „bálványimádók” feldíszítenek. E leírás alapján lehetett azonosítani a Vilcabamba vidékére visszahúzódtott inkák első központját, Vitcost.

Binghamet azonban még Vitcos felfedezése sem elégítette ki, annál is inkább, mivel hallott egy további inka romvárosról mélyen az alföldi őserdőben, ami az egyik bennszülött szerint a rejtélyes ősi

Vilcabamba volt. Noha figyelmeztették, hogy a vidék ellenséges indiánok hazája, mégis továbbment egészen Vilcabamba faluig, amiről azonban kiderült, hogy az a 16. század végén

San Francisco de la Vitoria de Vilcabamba néven alapított bányásztelepülés.

Bingham visszatért Peruba, hogy megtalálja Vilcabambát. Éppúgy, mint csaknem 400 évvel korábban Manco inka, az Urubamba folyó mentén haladt lefelé, amikor rábukkant Machu Picchura!

„királyi lakhely céljára alkalmas palotából” és egy udvar köré rendezett épületcsoporthoz állt, míg

az esős évszak derekán, rendkívül nehéz körülmények között Bingham eljutott a szinte megközelíthetetlen inka romokhoz, kiderült, ez nem lehetett Vilcabamba.

A következő évben Bingham visszatért Peruba, immár azzal a

FOTÓ: ISTOCKPHOTO

KARNYÚJTÁSNYIRA VILCABAMBA!

Minden figyelmeztetés dacára továbbbindult, és szerencséjére talált néhány indiánt, aki hajlandóak voltak teherhordóként és vezetőként elkísérni egy olyan úton, ami még ösvérek számára sem volt járható. Négynapos gyaloglást követően, 1911. aug. 11-én érkeztek el a Szellemek Síkságához (Espiritu Pampa), ahol a campa indiánok néhány tisztást alakítottak ki. Ezek tették lehetővé, hogy Bingham újabb romcsoportokra bukkanjon. Rátalált egy addig soha nem látott méretű, 64x8 méteres, 12 bejáratú ellátott épületre – mintegy 100 méterre attól pedig egy újabb épületsoportra. Itt már leletekre is bukkant: inka kerámiaedényekre és bronztárgyakra, s ami igazán különös, spanyol típusú tetőcserepekre. Úgy gondolta, azok nem igazán régiek, esetleg olyan spanyol misszionáriusok idejéből valók, akik három évszázaddal korábban jártak ott. Ez a következtetése azonban vég-

zetes hibának bizonyult, annak ellenére, hogy úgy vélte: Espiritu Pampát az inkák röviddel azt követően építhették, hogy a spanyolok elfoglalták Cuscót, és Manco inka Vilcabambába vonult vissza.

Bingham még ezt követően is folytatta volna a kutatást, ám élelmiszerkészletei kimerültek, és indián kísérői sem voltak már hajlandóak vele maradni. Mindezek után maradt a kérdés: az általa felfedezett romok közül végül is me-

tudjuk, hogy az Vitcostól 3-4 napi járóföldre fekszik. A képlet tehát egyszerű...

... ám csak látszólag, mivel e távolság egyaránt megfelelt Choquequiráznak, Espiritu Pampának és Machu Picchunak is. Bingham a következő évek során megtisztította Machu Picchu nagy részét, és kézenfekvő módon az általa felfedezett romvárosok közül erre, a leglátványosabbra esett a választása, amit az

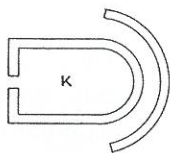
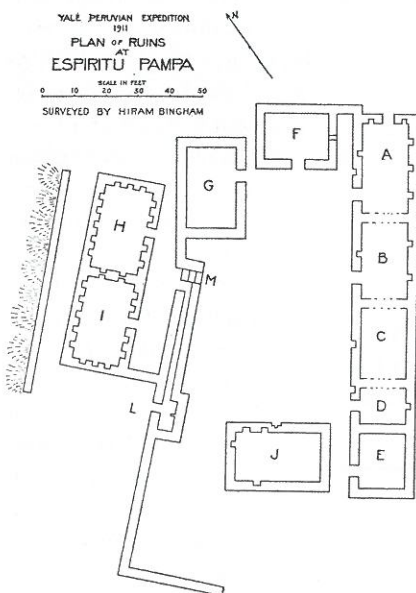
ott talált leletekkel és Espiritu Pampához képest nagy kiterjedésével próbált alátámasztani. Hátralevő életét abban a meggyőződésben élte le, hogy az in-

kák végső menedéke Machu Picchu volt.

Másokban ugyanakkor maradnak kétségek, ugyanis Machu Picchun semmi nyoma nem volt az európai jelenlétnek, az egész várost elpusztító tűznek, és nem illik rá az ott megfordult spanyol szerzetesek helymeghatározása sem...

Hátralevő életét Bingham abban a meggyőződésben élte le, hogy az inkák végső menedéke Machu Picchu volt.

lyik volt Vilcabamba? A kérdés első pillantásra könnyen megválaszolhatónak látszott, hiszen volt egy biztos pont: Vitcos. A Bingham által talált fehér szikla és forrás egyértelművé tette, hogy az ismert inka kori romok közül melyik volt Vitcos. A Vilcabam-
báig eljutott spanyoloktól pedig

REJTŐZKODÓ NAGYSÁG

HIRAM BINGHAM RAJZA AZ ÁLTALA MEGLELT VILCABAMBAI ÉPÜLETEKRŐL. A SŰRŐ ŐSERDŐBEN BINGHAM EGYSZERŰEN NEM VETTE ÉSZRE, HOGY EGY NAGY VÁROST FEDEZETT FEL!

A FELFEDEZÉS

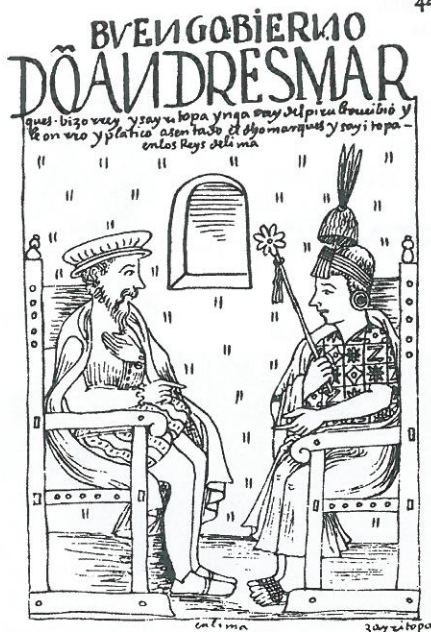
1957-ben egy harmincéves amerikai fiatalember, Gene Savoy érkezett Peruba. Történetünk többi szereplőjéhez hasonlóan nem rendelkezett előképzettséggel, ám becsvágya annál nagyobb volt. Ismeretlen romvárosokat akart felfedezni. Elsősorban az Andok keleti, áthatolhatatlan őserdővel borított oldala érdekelte, mivel úgy tartották, hogy ott kell keresni a legkorábbi perui civilizáció, Chavín eredetét. És egy ambiciózus, reménybeli felfedező számára vajon mi lehet vonzóbb, mint a legősibb civilizáció felfedezése?

1963-ban egy amerikai expedíciót dobta le ejtőernyővel a

TUPAC AMARU

A SPANYOLOK RABLÁNCÁRA FÜZVE, KEZÉBEN AZ INKÁK LEGSZENTEBB KULTUSZTÁRGYÁVAL, A PUNCHAÓVAL. EBBEN ŐRITÉK AZ ELHUNYT URALKODÓK ELHAMVASZTOTT SZÍVEINEK HAMUJÁT. A SZOBOR A SPANYOL ALKIRÁLY, FRANCISCO TOLEDO BIRTOKÁBA KERÜLT, MAJD SPANYOLORSZÁGBAN NYOMA VESZETT

HÓDOLAT A SPANYOLOKNAK

ANDRÉS HURTADO DE MENDOZA ALKIRÁLY TALÁLKOZÓJA SAYRI TUPAC INKÁVAL. MANCO FIAI KÖZÜL Ő VOLT AZ, AKI 1557-BEN BEHÓDOLT, MEGKERESZTELKEDETT, ÉS MEGKAPTA NAGYAPJA, HUAYNA CAPAC INKA KIRÁLY BIRTOKÁT AZ URUBAMBA-VÖLGYI YUCAY-BAN

Cordillera Vilcabambában, jó 30 mérföldre Espiritu Pampától. Átszelték a Vilcabamba és az Apurimac folyók közti vad hegyeket, mindhiába. Az újrafelfedezés azonban a küszöbön állt. Az elveszett város felfedezése Savoy érdeklődését is felkeltette, aki hajdani szerzetesek műveit kezdte tanulmányozni abban a reményben, hogy térítőik által követett őserdei utak nyomaira bukkan.

Megvolt tehát a célpont! A nagy dobás, ami-re Savoy vágyott. Mindenki mással szemben ő szó szerint hitelt adott a krónikáknak: „Ha a szerzetesek és a katonák Vilcabamba városát ebbe a völgybe helyezték, akkor ott kellett lennie.” Akkor hát oda indítsunk expedíciót!

1964. július 1-jén landoltak Cuscóban társával, Douglas Sharronnal, majd a következő napon már vonatoztak is a Machu Picchun

túl fekvő Huadquiña felé. A következő napon az expedíció mintha hullámvasútra szállt volna: hol 4000 méter közelébe kellett felkapaszkodniuk, hol 1000 méteres völgybe ereszkedniük. Alig egy héttel Cuscóból való elindulásukat követően érkeztek Vista Alegrebe, ahol az egyik helyi családnál romok

Így történt, hogy helyi vezetőit követve 1964. július 12-én Savoy expedíciója egyszerűen besétált az inkák csaknem négyszáz éve elhagyott városába.

után érdeklődve azt a választ kapták, hogy a néhány évvel korábban onnan új táborba költöző machiguengák megmutatták nekik. Savoy-nak tehát mindössze ezt a kérdést kellett föltennie:

- Elevezetnének a romokhoz?
- Bueno, Miért is ne? – hangzott a válasz.

Így történt, hogy helyi vezetőit követve 1964. július 12-én Savoy expedíciója egyszerűen besétált az inkák csaknem négyszáz éve elhagyott városába. Lélegzetelállító felfedezésről, látványról szó sem volt, az őserdő elrejtette a romokat. Ő maga pedig így nyilatkozott erről: „...amint átbújtam egy nyiladékon csaknem beleütöttem a fejem egy nagy inka korsó felső részébe, ami fennakadt egy kidőlt fán. Amint felegyenesedtem és körülnéztem egy ősi inka épület belsejében találtam magam... a padlón egy csomó cseréptöredék hevert... Ahogy fölvettem egyet, rájöttem, hogy az egy olyan tetőcserép, mint amilyeneket a spanyolok használtak a koloniális időkben... Míg Bingham nem tulajdonított jelentőséget ennek a leletnek, én azonnal megértettem, miről van szó. Számomra ez kulcsfontosságú volt.”

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
GYARMATI JÁNOS

TREND FM 94.2
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

BIZONYÍTÉKOK NYOMÁBAN

Ma már nehéz megítélni, hogy Bingham azzal követte-e el a nagyobb hibát, hogy a spanyol időkkel kelezhető cserepek jelentőségét nem ismerte fel, vagy az épületekét, ahonnan azok előkerültek. Az idő és a körülmények szorításában azonban képtelen volt felmérni, mekkora települést is fedezett fel. A sűrű őserdőben egyszerűen elvettette a néhány száz méterrel előtte rejtőző várost! De tegyük hozzá: nem is igazán ott, az őserdőben kereste. Úgy gondolta, hogy a Cusco és Vilcabamba közötti ha-

talmas éghajlatkülönbség miatt a Mancóval együtt elmenekült és a hegyvidéki hideghez szokott papok és „napszűzek” nem voltak

„A város nem Machu Picchu, nem egy jól megmunkált kövekből épült, kis falusi templom egy hegycsúcson, a hegyvidék peremén. Ez egy hatalmas területen szétszórt metropolisz az őserdőben.”

képesek ilyen forró völgyben élni.

Savoy azonban egészen más-képp állt a kérdéshez. Hitelt adva a spanyol beszámolóknak, itt akarta megtalálni Vilcabambát, és az első épületcsoport felfedezését

követően tovább folytatta a kutatást. Célja érdekében egy adott pontból kiindulva, mint egy rovar a csápjaival, úgy tapogatta körbe

embereivel az őserdőt. Mindennap újabb és újabb épületcsoportokra bukkantak, és Savoy előtt mind nyilvánvalóbbá vált, mit is fedeztek fel: „A város nem Machu Picchu, nem egy

jól megmunkált kövekből épült, kis falusi templom egy hegycsúcson, a hegyvidék peremén. Ez egy hatalmas területen szétszórt metropolisz az őserdőben.”

De vajon ez volt-e Manco

◀ VITI
E V
HAS
LEN
LÁT
KIVA
ÉS M
A MI
MA I

MEG
AZ IN
ALAI
SZIK
ÉPÜL
GYAN
SZÉT
MÉG
HA FI
A ZA
MEGN
KAPC

Vilc
vár
arra
jon
ame
niká
néh
küd
A
a ba
épül
rán
vág
voyr
vede
hanc
rejt
Mur

VITCOS MARADVÁNYAI

E VÁROS IS HEGYTETŐRE ÉPÜLT, HASONLÓAN, MINT MACHU PICCHU. LENTRŐL A VÖLGYBŐL LÁTHATATLAN, DE FENTRŐL KIVÁLÓAN BELÁTHATÓ A KÖRNYÉK – ÉS MEG KELLŐKÉPPEN VÉDHETŐ IS. A MEGTISZTÍTOTT ROMVÁROS MA NÉPSZERŰ TÚRACÉLPONT

NEHÉZ TEREPEN

A PATAKOK SZABDALTA, VÍZMOSÁSOK TAGOLTA, CSÚSZÓS LEJTŐKÖN MA SEM EGYSZERŰ A HALADÁS. AZ EGYKORI INKA ÖSVÉNYEK TÚRATEREPPÉ VÁLTAK, HOSSZÚ TÁVÚ TREKKINGEK VEZETNEK VÉGIG A VÖLGYEKEN, DE AZ ELŐREJUTÁS ÁLTALÁBAN KÜZDELMES

FOTÓ: TIERRASVIVAS

MEGMUNKÁLT SZIKLÁK KÖZÖTT

AZ INKÁK ELŐSZERETTEL ALAKÍTOTTÁK ÁT A TERMÉSZETES SZIKLAKIBŰVÁSOKAT, HOGY AZOKAT ÉPÜLTEIK RÉSZÉVÉ TEGYÉK. EZEK GYAKRAN HUACÁVÁ, A TÁJBAN SZÉTSZÓRT SZENT HELYEKKÉ VÁLTAK. MÉG FONTOSABB VOLT A HELYSZÍN, HA FORRÁS IS FELTÖRT, HISZEN A ZARÁNDOKÚTON LEVŐK RITUÁLIS MEGMÁRTÓZÁSÁT AZ EGYMÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ FÜRDŐK SZOLGÁLTÁK

FOTÓ: TIERRASVIVAS

Vilcabambája, az inkák elveszett városa? Bizonyágképpen Savoy arra törekedett, hogy rábukkanjon két olyan kisebb településre, amelyek a spanyol krónikák szerint mindössze néhány kilométerre fekvtek Vilcabambától.

Ám ekkor közbeszólt a balszerencse. Az egyik épület megtisztítása során a munkások fákat vágtak ki. Az egyik rádólt Savoyra, aki súlyos sérülést szenvedett. (És nem csupán a rázúhanó fától, hanem egy azon rejtőző kígyó marásától is.) Munkásai Apu Mancónak tulaj-

donították a balesetet, aki így állt bosszút az elvarázsolt hely megsértéséért, és nem voltak hajlandók folytatni a munkát. De

Az összegyűjtött leletek és a felfedezett épületekről bemutatott információk alapján a szakértők kijelentették, hogy az inkák elveszett városát, Vilcabambát találták meg.

ami ennél is rosszabb volt: Savoy belázasodott, lába kétszeresére dagadt. A fertőzés egyre terjedt, és az életéért kellett küzdenie, hogy még időben gyógyszerhez jusson. Egy futárral kül-

dött penicillin megmentette, ám az expedíció a döntő bizonyíték megszerzése nélkül ért véget.

A limai és a külföldi lapok viszont tele voltak a felfedezés hírével, és az elnök, Belaunde Terry is fogadta Savoyt. Az általa összegyűjtött leletek és a felfedezett épületekről bemutatott információk alapján a szakértők kijelentették,

hogy az inkák elveszett városát, Vilcabambát találták meg. Ám Savoy addig nem nyugodott, amíg a Vilcabamba szomszédságában a spanyolok által említett településeket is meg nem találja.

ROSNER, A MAGYAR CSAPATTAG

Alig másfél hónappal az elsőt követően már készen állt egy újabb expedícióra. Ekkor került sor a bevezetőben leírt jelenetre, és vált az expedíció operatőrévé a magyar Rosner Géza, ahogy Savoy jellemezte: „Egy óriás, aki fejével és vállával mindenki más fölé tornyosult”.

Két nappal a limai találkozást követően már a *Bienvenidos a Cusco* felirat fogadta az expedíciót, és alig hat nappal megismerkedésüket követően Savoy, Sharon és Rosner útnak indult Cuscóból. Egynapos vonatozást és kétnapos gyaloglást követően „... az út mind keményebb és keményebb lett, folyókat, patakokat, zúgókat és zuhatagokat keresztezett, vízesések alá bukkott. Nincs elég szó, hogy a vízfolyások sokféleségét, amelyeken át kellett kelniünk, leírjuk. Hegyoldalakról alászálló szakadozott kőd-

faltokban kapaszkodtunk fölfelé... Az idő mind hidegebbre fordult, ahogy a vidék legmagasabb, 4300 m magas hágója felé haladtunk... a metsző hideg fáradt csontjainkig hatolt...” – emlékezett vissza Rosner.

A hágót követően csaknem

Az expedíció operatőri tisztét a magyar Rosner Géza vállalta, ahogy Savoy jellemezte: „Egy óriás, aki fejével és vállával mindenki más fölé tornyosult”.

3000 méternyi ereszkedés várt a csapatra, amelyhez csatlakozott az első expedícióban ugyancsak részt vevő perui Ascensión Luque: ő volt az, aki szót tudott érteni a félelmetes hírű machiguenga indiá-

nokkal. Részint a szó szoros értelmében, tolmácsként, részint mint olyan, akivel egyáltalán hajlandóak voltak szóba elegyedni. Ezt annak köszönhetette, hogy fiatalemberként megmentette egy machiguenga fiú életét, aki aztán felnőttként kapcsolatot képezett a törzs és Luque kö-

zött. Ez teremtett annyi bizalmat a jövevények iránt, hogy egyik főnökük két társával beme-részkedjen az expedíció táborába, sőt az általuk Eromborinak nevezett romokhoz is elvezették

az expedíciót.

De volt még valaki, akinek elkötelezettségét az expedíció sikere érdekében ugyancsak erősíteni kellett. Ez maga Ascensión Luque volt. Eszköz pedig Rosner Géza

AZ UTOLSÓ VÁROS NYOMÁBAN

GENE SAVOY A VILCABAMBÁRÓL KÉSZÍTETT TÉRKÉPPEL
MÁSODIK EXPEDÍCIÓJÁN, 1964-BEN

FOTÓ: ROSNER GÉZA, NÉPRAJZI MÚZEUM FÉNYKÉPTÁRA

FOTÓ: ROSNER GÉZA, NÉPRAJZI MÚZEUM FÉNYKÉPTÁRA

A CSAPAT

GENE SAVOY (AZ ELSŐ SORBAN BALRÓL A MÁSODIK), ROSNER GÉZA (A HARMADIK) ÉS DOUGLAS SHARON (A NEGYEDIK) KÍSÉRŐIKKEL SEGUNDINÁBAN, ÚTBAN VILCABAMBA FELÉ

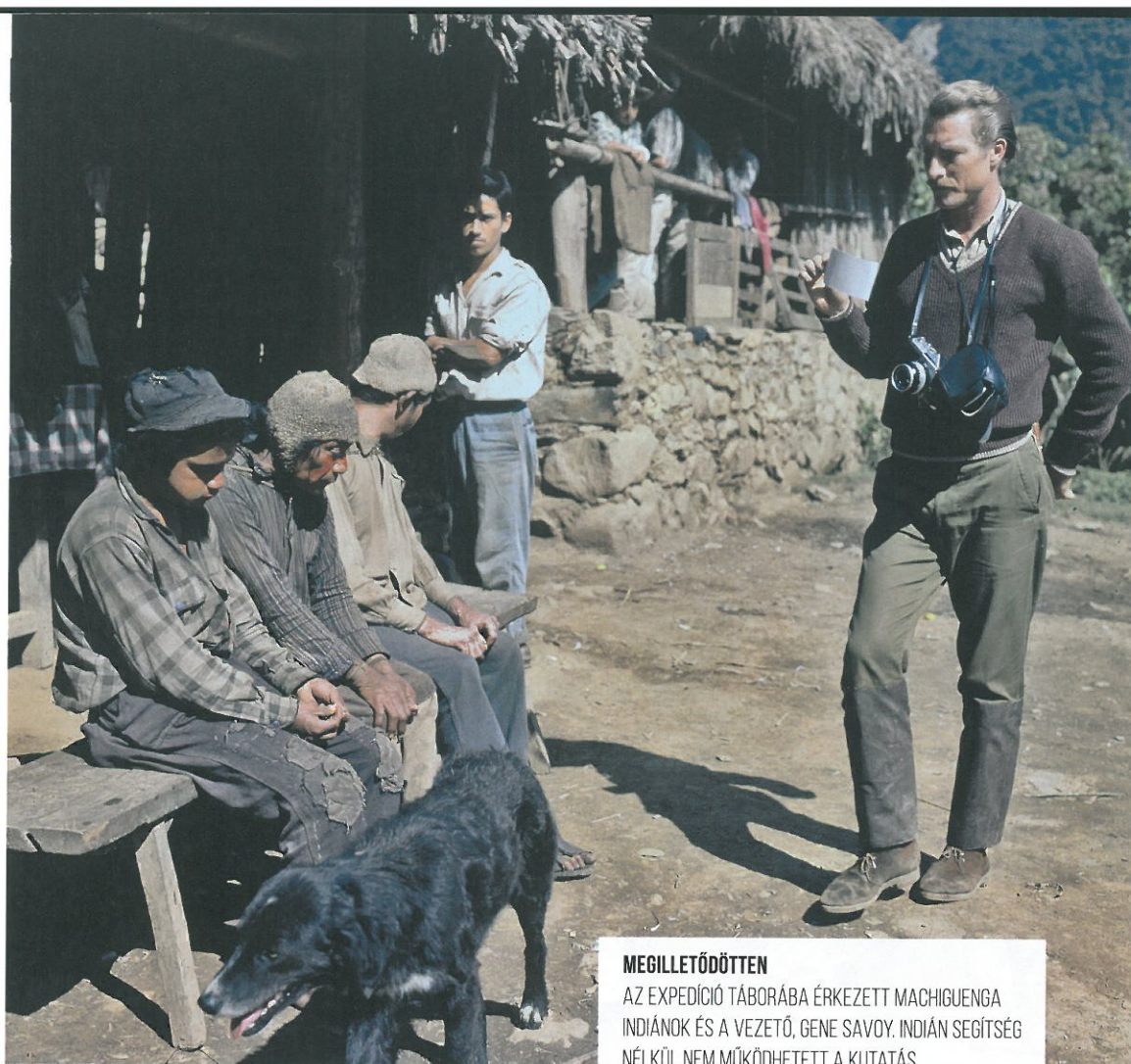
újdonságnak számító, színes Polaroid fényképezőgépe. Dél-amerikai útjai során Rosner hamar felismerte a fotó jelentőségét a helyiekkel való jó kapcsolat kialakításában: „... sehova sem mentem Polaroid kamerám nélkül, ami, Ali baba varázsszavaihoz hasonlatosan, minden ajtót megnyitott előttem, akárhol is voltam.”

Rosner felismerte a fotó jelentőségét a helyiekkel való jó kapcsolat kialakításában: „... sehova sem mentem Polaroid kamerám nélkül, ami, Ali baba varázsszavaihoz hasonlatosan, minden ajtót megnyitott...”

Pontosan így történt ezúttal is. Luque előbb gyanakodva méregette a készüléket, de az azonnal láthatóvá váló képmás valóssággal elvarázsolta. Mindjárt

féltucatot is kikönyörgött, hogy minden gyerekének jusson. Miközben kameráját újratöltötte, Rosnernek feltűnt, hogy Luque figyelmét már nem is annyira a képek, mint inkább azok lehúzott háttére köti le. Azokon ugyanis megjelent a lefényképezett személy halovány lenyomata. Luque azt hitte, ez az ő szelleme, és attól tartott, hogy idegen kézben marad.

Az élesszemű fotós rögvest felismerte a helyzetet: „*Lelked képmása is a tiéd... Ebben a pillanatban egyfajta rokonokká váltunk.*”

MEGILLETŐDÖTTEN

AZ EXPEDÍCIÓ TÁBORÁBA ÉRKEZT MACHIGUENGA INDIÁNOK ÉS A VEZETŐ, GENE SAVOY. INDIÁN SEGÍTSÉG NÉLKÜL NEM MŰKÖDÖTT A KUTATÁS

FOTÓ: ROSNER GÉZA, NÉPHAJZI MÚZEUM FÉNYKÉPTÁRA

POKOLI KÖRÜLMÉNYEK

Az így teljes létszámúvá vált expedíció hol ragyogó napsütésben, hol szakadó esőben haladt tovább, amikor Rosner Géza visszaemlékezése szerint:

„... az alatt hömpölygő, sűrű ködpaplan fölé magasodó sziklafallal talál-tuk szembe magunkat. Ebbe a függőleges falba az inkák egy lépcsősort faragtak. Az esőáztatta ösvény még ideális időjárás esetén is veszélyes. Egy rossz lépés, és aki hibázik, máris a mélybe zuhan. Most azonban az eső az iszapos sarat a sziklákra mosta... öngyilkossággal ért fel továbbmenni. Mégis ez tettük.”

Ezzel azonban nem érték véget a megpróbáltatások. Savoy rémül-

ten látta a drámai változást, ami az előző expedíciójuk óta eltelt néhány hét alatt – az esős évszak érkezével – bekövetkezett: a Vilca-

Rosner magas lázzal, egy öszvér farkába kapaszkodva menetelt, hogy le ne tévedjen a keskeny ösvényről és a mélybe ne zuhanjon.

bamba folyó völgyében az öszvérek hasáig érő sárban minden lépésért meg kellett küzdeniük. Nem csoda, hogy Rosner Géza úgy nyilatkozott, ez volt élete legkeményebb útja: „Beutaztam az új-guineai őserdőt, de sohasem éltem át annyi nehézséget, mint ezen az úton.”

Egy hétig tartott, mire megérkeztek Espiritu Pampába, aztán három héten át kutatták a város környékét. És meg is találták azo-

kat a Vilcabamba körüli lelőhelyeket, melyek Savoy hite szerint minden kétséget kizáróan igazolták, hogy az Espiritu Pampánál található romok azono-

sak az inkák utolsó fővárosával. Ekkor azonban Savoy szembe talalta magát a minden hasonló expedíciót fenyegető veszéllyel: munkásai kimerültek, és megtagadták a további együttműködést, ahogy Savoy fogalmazott, egyetlen lépést sem voltak hajlandók tenni az áthatolhatatlanul

BIZONYÍTÉKOK AZ ŐSERDŐBEN

GENE SAVOY ÉS A MEGLELT SPANYOL STÍLUSÚ TETŐCSEREPEK. EZEK ÉS AZ ÉPÜLETEK ÉGÉSNYOMAI BIZONYÍTOTTÁK, HOGY ESPIRITU PAMPA ROMJAI REJTETTÉK A HAJDANI VILCABAMBÁT

FOTÓ: ROSNER GÉZA, NÉPRAJZI MÚZEUM FÉNYKÉPTÁRA

FOTÓ: ROSNER GÉZA, NÉPRAJZI MÚZEUM FÉNYKÉPTÁRA

sűrű őserdőben. Az expedíció tagjai is kimerültek, megbetegedtek. Be kellett fejezni a kutatást, majd ugyanazon az úton visszatérni. Rosner úgy emlékezett, hogy az maga volt a pokol. Magas lázzal, egy öszvér farkába kapaszkodva menetelt, hogy le ne tévedjen a keskeny ösvényről és a mélybe ne zuhanjon.

Alig egy hónap múltán Savoy újabb, immár egy harmadik, minden addiginál hosszabb, 50 napos expedíciót vezetett Vilcabambába, ezúttal az esős évszak derekán. A városba vezető újabb utat fedeztek fel, és amennyire az őserdő engedte, feltérképezték a

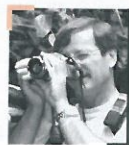
romokat, további kutatást azonban nem végeztek. Savoy végül is nem tudósalkat volt, hanem felfedező. A régészeket nem sokra

Savoy végül is nem tudósalkat volt, hanem felfedező. A régészeket nem sokra becsülte: úgy tartotta, mindig csak a földet kémlelik, s nem képesek az egészet látni.

becsülte: úgy tartotta, mindig csak a földet kémlelik, s nem képesek az egészet látni. Az elkövetkező években további nagyszerű felfedezéseket tett Peruban, miközben Vilcabamba csaknem újra elfelejtődött az őserdő homályában. Így volt ez több mint három évtizedig, amikor végre

megkezdtek a város feltárását, hogy végre fellebbentsék a fátylat történetéről.

Noha Savoy Binghamhez hasonlóan meg volt győződve arról, hogy Vilcabambát fedezte fel, mind a mai napig akadnak kételkedők, akik tovább kutatnak. Végül is egy megoldott rejtélynél csak egy jobb rejtély van: egy megoldatlan...

GYARMATI JÁNOS
A NÉPRAJZI MÚZEUM
RÉGÉSZ-MÚZEOLÓGUSA